

УДК 334.7(477)

JEL Classification: M21

Ярослава Заріцька

Yaroslava Zaritskaya

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ БІЗНЕС-ІНКУБАТОРІВ В УКРАЇНІ**FEATURES OF THE DEVELOPMENT OF BUSINESS INCUBATORS IN UKRAINE**

У статті визначено основні складові інфраструктури розвитку малого підприємництва, а саме: бізнес-інкубатори, бізнес-центри, технопарки, консультаційні центри, фінансові установи, інноваційні бізнес-інкубатори, фонди підтримки підприємництва, об'єднання підприємців, бізнес-парки, технополіси, інвестиційні фонди та компанії, інноваційні фонди та компанії та інші організації.

Проаналізовано основні завдання бізнес-інкубаторів, суть яких полягає в наступному: вони надають консультації, пов'язані з питаннями в законодавстві України; надають інформацію щодо державної підтримки МП; надають інформацію щодо необхідності використання даного товару чи послуги, що виготовляється суб'єктами МП на території, в якій вони розташовані; займаються підвищенням рівня кваліфікації управлінського персоналу суб'єктів малого підприємництва.

Встановлено основні тенденції розвитку бізнес-інкубаторів на території України.

Ключові слова: бізнес-інкубатор, бізнес-інфраструктура, підприємство, малі підприємства, малий бізнес, інфраструктура розвитку малого підприємства.

Постановка проблеми. В сучасних умовах господарювання в сфері економіки малого підприємництва (МП) існує досить значний досвід підтримки різних складових інфраструктури його розвитку. Цей досвід говорить про те, що в більшості розвинених країн світу структура елементів інфраструктури розвитку МП характеризується різноманітністю. В Україні цей сектор економіки, а також елементи інфраструктури розвитку МП лише набирають обертів.

Однією з основних складових інфраструктури розвитку МП є бізнес-інкубатори (БІ). В Україні питання діяльності та особливостей розвитку БІ розкриті не в повному обсязі та залишаються відкритими для розгляду та дослідження. Становлення та розвиток малих підприємств відіграють важливу роль у розвитку економіки країни в цілому, а ефективна та успішна діяльність бізнес-інкубаторів впливає на продуктивний розвиток МП. Тому ця стаття є досить актуальною в сучасних умовах господарювання.

Аналіз останніх джерел досліджень і публікацій. Дослідженням питань розвитку та механізму функціонування бізнес-інкубаторів присвячено цілу низку наукових праць як вітчизняних, так і зарубіжних дослідників, а саме: Симоненко Ю. Г., Черноіванова О. М., Табачник Д. В., Айгістова О. В., Горбунов В. Л., Лі Цзіньбо, Лавел Д., Засядли К., Круковські К., Фінагіна О. В., Аксьонов Г. Н., Ларін Л. К., Пааль Н. А. та ін.

Віддаючи належне розробкам науковців, хотілося б зазначити, що потребують більш глибокого подальшого дослідження теоретичні аспекти розвитку бізнес-інкубаторів, а саме закордонний аспект (практика діяльності), основи якого можливо буде використати та адаптувати до сучасних умов господарювання на території України. Оскільки діяльність бізнес-інкубаторів є відносно новим та недостатньо розвинутим видом діяльності на території нашої країни, практика їх діяльності в зарубіжних країнах є досить актуальним та цікавим дослідженням у цій сфері.

Метою статті є дослідження основних особливостей функціонування бізнес-інкубаторів як одного з основних елементів інфраструктури розвитку МП, так і в Україні в цілому.

Викладення основного матеріалу дослідження. Бізнес-інкубатор є однією зі складових інфраструктури розвитку МП. До складу інфраструктури розвитку малого підприємництва відноситься сукупність державних, недержавних, комерційних та некомерційних організацій, що здійснюють регулювання підприємств, надають певні послуги, необхідні для розвитку малого бізнесу, та забезпечують безпечне середовище для реалізації товарів і послуг, які вони виробляють [6].

Для створення ефективного середовища інфраструктури розвитку малого підприємництва необхідно, щоб відбувалося функціонування органів та організацій, які займаються розробкою та реалізацією політики в цьому секторі, регулюванням різних аспектів виробничо-комерційної діяльності тощо, а також організацій та структур, які надають послуги МП, що стосуються безпосередньо виробничо-комерційної діяльності МП [5, с. 24].

Складові інфраструктури розвитку МП на державному рівні зображено на рис. 1 [3, с. 9].

Основними завданнями таких організацій є [3, с. 11]:

- надання консультацій, пов'язаних із питаннями в законодавстві України;
- надання інформації щодо державної підтримки МП;
- надання інформації щодо необхідності використання даного товару чи послуги, що виготовляється суб'єктами МП на території, в якій вони розташовані;
- підвищення рівня кваліфікації управлінського персоналу суб'єктів малого підприємництва.

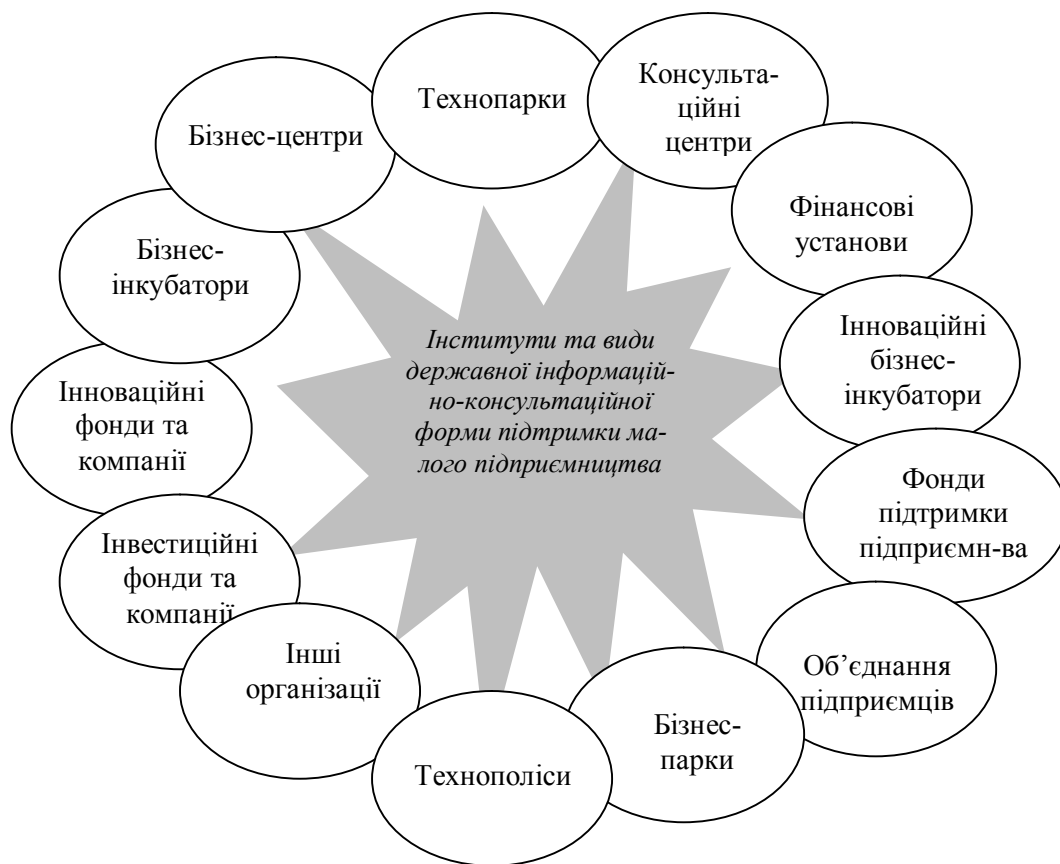

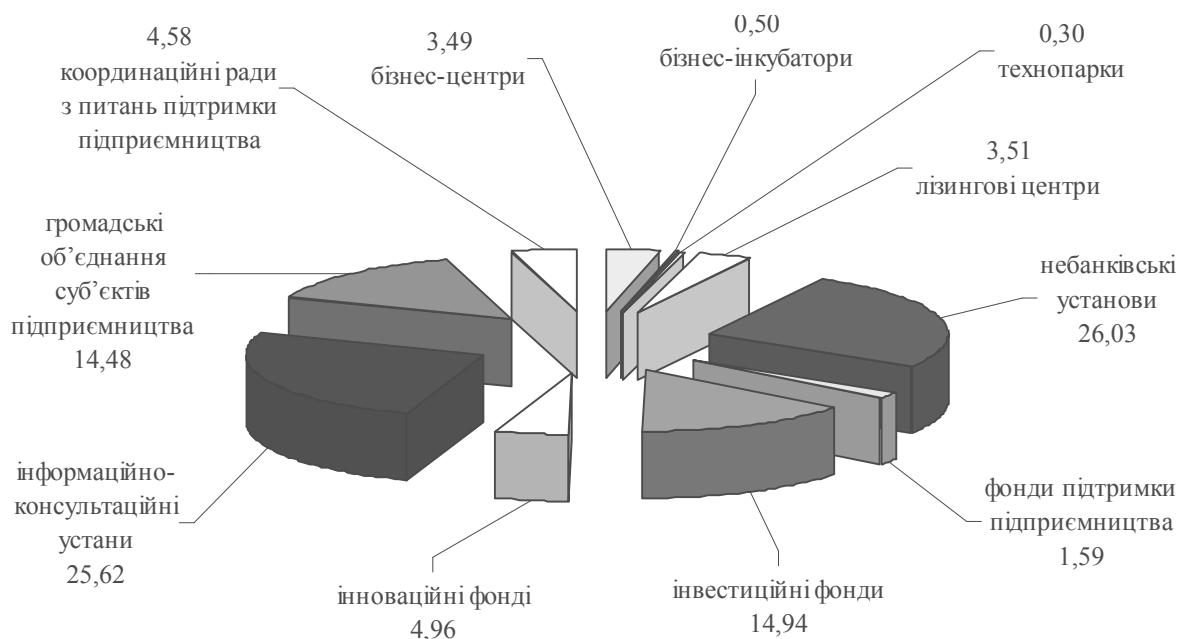
Рис. 1. Складові інфраструктури розвитку малого підприємництва

На території України на 01.01.2014 року діяло 480 бізнес-центрів, 79 бізнес-інкубаторів, 50 технопарків, 538 лізингових центрів, 4148 небанківських установ, 226 од. фондів підтримки підприємства, 3034 інвестиційних фондів і компаній, 756 інноваційних фондів і компаній, 4238 інформаційно-консультаційних установ, 2205 громадських об'єднань суб'єктів підприємництва, 698 од. координаційних рад з питань підтримки підприємництва (рис. 2) [8].

Але, незважаючи на таку кількість складових інфраструктури розвитку та підтримки малого підприємства, згідно з даними Української Асоціації Інвестиційного Бізнесу (УАІБ), тільки 50 % з них дійсно працюють, і тільки деякі з них, на думку експертів, показують гарні результати роботи, сприяючи розвитку малих підприємств. Якщо розглядати закордонний досвід розвитку цих структур підтримки МП, то там все набагато краще, і результати їхньої діяльності всіх складових інфраструктури розвитку МП є на високому рівні [7].

Державна підтримка малого підприємства здійснюється Кабінетом Міністрів України, центральним органом виконавчої влади з питань регуляторної політики та підприємництва, іншими центральними органами виконавчої влади [1].

Кабінет Міністрів України в межах своїх повноважень сприяє розвитку малого підприємства, спрямовує, координує і контролює діяльність органів виконавчої влади, які забезпечують проведення державної політики щодо його підтримки [1].

Рис. 2. Складові інфраструктури розвитку та підтримки малого підприємництва в Україні на 01.01.2014 року (% до їх загального обсягу)*

*Складено автором згідно з даними Державної служби статистики України.

Центральний орган виконавчої влади з питань регуляторної політики та підприємництва в межах своїх повноважень бере участь у формуванні та забезпеченні реалізації державної політики розвитку малого підприємництва [1].

Безпосередню участь у розвитку малого бізнесу бере *бізнес-інкубатор*, який на пільгових умовах надає МП приміщення, засоби зв'язку, оргтехніку та необхідне устаткування. Крім того, він виконує такі свої функції щодо МП, як: секретарські, бухгалтерські, юридичні, а також допомагає в отриманні фінансових коштів на розвиток справи й виході на місцевий ринок. Для бізнес-інкубаторів характерне створення сприятливих умов для стартового розвитку малих підприємств за допомогою надання комплексу послуг і ресурсів. Чисельність бізнес-інкубаторів за регіонами України зображено на рис. 3 [2, с. 25].

Чисельність бізнес-інкубаторів, які розпочинають свою роботу, з кожним роком все більше зростає, але не всі вони є ефективними та продуктивними. Так, у Київській області (с. Щасливе) на початку червня 2012 р. розпочав свою роботу бізнес-інкубатор «Нарру Farm» – перший в Україні бізнес-інкубатор повного циклу, який надаватиме послуги з розвитку стартап-проектів, забезпечуватиме подальший їх супровід та залучення інвестицій у стартап-компанії. Найбільшу кількість об'єктів інфраструктури підтримки малого підприємництва створено в Києво-Святошинському, Вишгородському, Сквирському, Макарівському, Кагарлицькому, Бородянському районах та у містах Бровари і Біла Церква. Славутицьким виконавчим комітетом проведено роботу щодо розробки проектної пропозиції про створення інноваційного технопарку в м. Славутич. У м. Київ у 2013 р. відкрито інноваційний інкубатор iHub. Цільовою аудиторією цього бізнес-інкубатора є старшокласники, студенти і приватні підприємці, які створюють проекти у сфері інформаційних технологій. iHub організовує зустрічі для стартап-команд із менторами-експертами та інвесторами (більше 16000 інвесторів, 5000 менторів та партнерів із 40 країн світу) з міжнародної мережі Сід Форум (міжнародний благодійний фонд) [4].

За кількістю бізнес-інкубаторів, як і всіх інших складових інфраструктури розвитку малого підприємства, на 01.01.2014 року лідирувало м. Київ – 10 од., в АР Крим було сконцентровано 6 одиниць бізнес-інкубаторів, а в усіх інших регіонах значення коливалося від 1 до 5. З рис. 3 випливає, що на території кожного з регіонів України існували на даний момент часу бізнес-інкубатори, які сприяли розвитку малого бізнесу, але для продуктивної та ефективної діяльності цього сектора економіки їх кількість є досить малою.

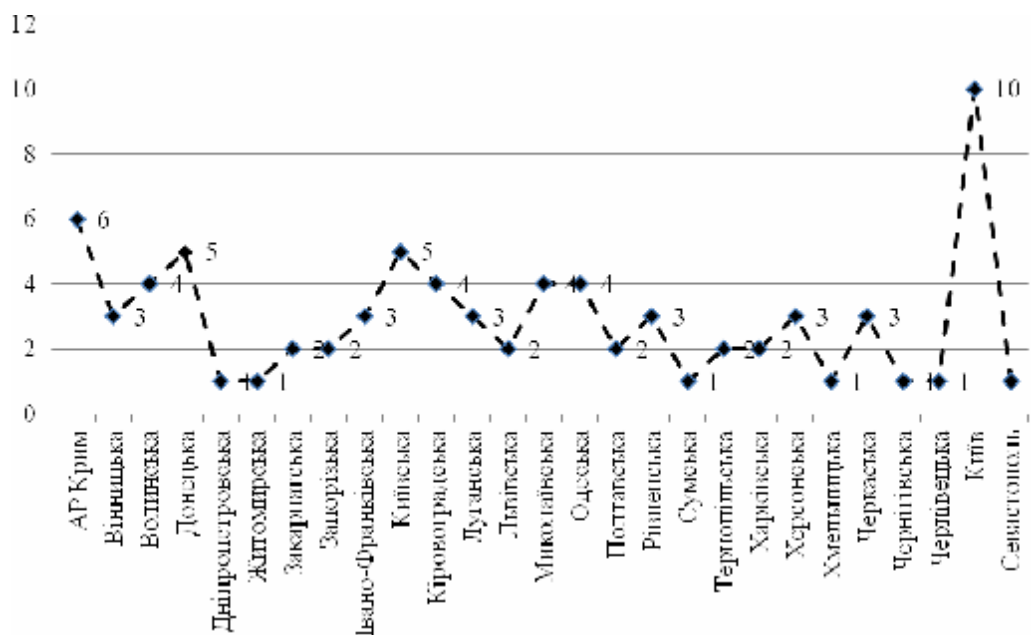

Рис. 3. Бізнес-інкубатори за регіонами України на 01.01. 2014 року, одиниць*

*Складено автором згідно з даними Державної служби статистики України.

Віртуальний бізнес-інкубатор створено у м. Одеса в Одеському політехнічному університеті (ОНПУ). Концепція роботи цієї структури полягає в наступному [9]:

- 1) працює віртуальний бізнес-інкубатор, перш за все, зі студентами і випускниками ОНПУ;
- 2) працює лише зі новоствореними малими підприємствами і початківцями, що реалізують готові проекти;
- 3) відбір підприємств і проектів для їх реалізації відбувається на основі конкурсної експертизи.

У м. Кривий Ріг у 2013 р. розпочав роботу в тестовому режимі віртуальний бізнес-інкубатор на сайті «Криворізький ресурсний центр». Робота віртуального бізнес-інкубатора спрямована на покращення умов розвитку підприємництва із застосуванням надсучасних інформаційних технологій.

Унікальним є створений у м. Львів об'єднаний бізнес-сервіс-центр швейцарської компанії «Nestlé – NBS Lviv», який є п'ятим у світі внутрішнім сервіс-центром у складі міжнародного підрозділу «Бізнес Сервіс Nestlé», про який ми згадували вище. Центр здійснює обслуговування фінансових операцій і процесів з управління персоналом компаній більш ніж у 20 країнах Східної і Центральної Європи [4].

На жаль, діяльність таких структур, як бізнес-інкубатори на території України дещо ускладнюється, оскільки на сьогоднішній день законодавством нашої країни не визначено юридичний статус, не передбачено жодних податкових пільг в оподаткуванні та кредитуванні підприємств, що входять до їх складу.

Беруть участь у розвитку МП й інноваційні бізнес-інкубатори, адже їх діяльність спрямована саме на ті підприємства, які збираються займатися розробкою та застосуванням інноваційних технологій.

В Україні активно розвивається інфраструктура підтримки малого підприємництва для надання суб'єктам господарювання фінансової, матеріально-технічної, інформаційної, науково-технологічної, консультативної, маркетингової, кадрової та освітньої підтримки.

Висновки. Отже, дослідивши діяльність бізнес-інкубаторів порівняно з іншими складовими інфраструктури розвитку МП, хотілося б зазначити, що бізнес-інкубація на даний момент часу не набула у вітчизняній економіці широких масштабів розвитку і тому, як наслідок, є лише нечисленні приклади їхньої успішної діяльності. Для їх успішної та ефективної роботи необхідно врегулювати їх діяльність на законодавчому рівні, а також забезпечити відповідну підтримку з боку держави.

Оскільки діяльність бізнес-інкубаторів на території України не набуває широких масштабів розвитку, то подальше дослідження полягає у виявленні проблем розвитку БІ та шляхів їх розв'язання.

Список використаної літератури

1. Закон України «Про державну підтримку малого підприємництва» [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2000. – № 51-52. – 447 с. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2063-14>

2. Основы построения бизнес-инкубаторов / [О. В. Айгистова, В. Л. Горбунов и др.]. – М. : Логос, 1999. – 124 с.
3. Пивоваров М. Розвиток інституту інфраструктури малого підприємництва: проблеми та шляхи його покращення [Електронний ресурс] / М. Пивоваров // Соціально-економічні проблеми і держава. – 2013. – Вип. 1 (8). – С. 6–18. – Режим доступу : <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2013/13pmgwyp.pdf>
4. Попова А. О. Розвиток інноваційної інфраструктури підтримки малого підприємництва [Електронний ресурс] / А. О. Попова. – Режим доступу : <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/82314/32/Ropova.pdf?sequence=1>
5. Шолохов В. Бизнес-инкубаторы в мире и Украине / В. Шолохов // ММ. Деньги и технологии. – 2001. – № 4. – С. 22–27.
6. The European charter for small enterprises, approved by EU leaders at the Feira European Council on 19–20 June 2000 [Internet]. Available from: http://ec.europa.eu/growth/index_en.htm/
7. <http://www.ufpp.gov.ua/> – Український фонд підтримки підприємництва.
8. http://www.ukrstat.gov.ua – Державна служба статистики України
9. <http://www.smallbusiness.co.uk/starting-a-business/ideas-and-business-planning/>

References

1. Zakon Ukrainy «Pro derzhavnu pidtrymku maloho pidpryyemnytstva»(2000) [Elektronnyy resurs]. *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrainy (VVR)*, (51-52), 447 s. Rezhym dostupu: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2063-14>
2. Aigistova, O. V., Gorbunov, V. L. i dr. (1999) *Osnovy postroeniya biznes-inkubatorov*. Moscow: Logos, 124 s.
3. Pyovarov, M. (2013) *Rozvytok instytutu infrastruktury maloho pidpryyemnytstva: problemy ta shlyakhy yoho pokrashchennya* [Elektronnyy resurs]. *Sotsial'no-ekonomichni problemy i derzhava*, 1 (8), s. 6–18. Rezhym dostupu: <http://sepd.tntu.edu.ua/images/stories/pdf/2013/13pmgwyp.pdf>
4. Popova, A. O. *Rozvytok innovatsiynoi infrastruktury pidtrymky maloho pidpryyemnytstva* [Elektronnyy resurs]. Rezhym dostupu: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/82314/32/Ropova.pdf?sequence=1>
5. Sholokhov, V. (2001) *Biznes-inkubatory v mire i Ukraine*. *MM. Den'gi i tekhnologii*, (4), s. 22–27.
6. The European charter for small enterprises, approved by EU leaders at the Feira European Council on 19–20 June 2000 [Internet]. Available from: http://ec.europa.eu/growth/index_en.htm/
7. <http://www.ufpp.gov.ua/> – Ukrayins'kyy fond pidtrymky pidpryyemnytstva.
8. http://www.ukrstat.gov.ua – Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy.
9. <http://www.smallbusiness.co.uk/starting-a-business/ideas-and-business-planning/>

Yaroslava Zaritskaya

FEATURES OF THE DEVELOPMENT OF BUSINESS INCUBATORS IN UKRAINE

Introduction. *The creation of business incubators (BI), allowing to form the foundations of a new generation of small enterprises (SE) and to create the conditions necessary to support existing enterprises, is today the most effective tool for the development and support of business.*

Aim of the article *is to study fundamental aspects of the development of BI in the country.*

Formulation of the problem. *In the economy of our country BI, unfortunately, haven't got yet broader scope because we have no experience and practice of their activities. Therefore, the study of BI features in Ukraine, the identification of problems of their activities and the study of foreign experience of functioning are important and unsolved in full issues up to now.*

Presentation of the material. *In the article the basic components of the infrastructure of small business development and trends of BI development in Ukraine are considered. The tasks of BI are analyzed. The trends of BI development in regional aspect are considered.*

Results and discussion. *Having reviewed BI activities in comparison with other components of SE development infrastructure we'd like to note that business incubation at the moment has not become widespread in national economy and that's why there are only a few examples of their success. For their successful and effective work it is necessary to regulate their activities at legislative level and to provide appropriate support from the state.*

Conclusions and recommendations. *Thus, BI activities in Ukraine are at early stage of the formation and development. Their number is very small compared to other countries. Since BI activities in Ukraine don't become widespread, the further study consists in the identification of problems of their development and the ways of their solution.*

Keywords: *business incubator, business infrastructure, enterprise, small enterprises, infrastructure, development of small enterprise.*